

Dosarul nr. 2ra-723/19

Instanța de fond: Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani – O. Cojocaru

Instanța de apel: CA Chișinău – L. Pruteanu, V. Buhnaci, M. Guzun

DECIZIE

22 mai 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Tatiana Vieru
Oleg Sternioală
Ala Cobăneanu
Victor Burduh
Maria Ghervas

examinând recursul declarat de către Nadejda Borisova, reprezentată de avocatul Nicolae Daniliuc,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Nadejda Borisova împotriva Ministerului Justiției cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei, repararea prejudiciului moral cauzat în urma încălcării acestui drept și compensarea cheltuielilor suportate pentru restabilirea dreptului încălcat,

împotriva deciziei din data de 11 decembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău prin care s-a respins apelul declarat de către Nadejda Borisova, s-a menținut hotărârea din data de 09 august 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani,

constată:

La 08 mai 2018 Nadejda Borisova a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției, prin care a solicitat constatarea încălcării dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei, repararea prejudiciului moral cauzat în urma încălcării acestui drept în mărime de 850 000 lei și compensarea cheltuielilor suportate pentru restabilirea dreptului încălcat pentru asistență juridică în cuantum de 10 000 lei.

În motivarea acțiunii reclamanta a indicat că la 02 februarie 2007 a depus cerere de chemare în judecată împotriva Liubovi Botvina, Nataliei Sîrbu, Primăriei municipiului Chișinău privind determinarea modului de folosință a terenului aferent casei de locuit și înlăturarea impedimentelor în folosirea terenului, menționând că în baza contractului de donație din data de 26 iunie 1989 este proprietară a ½ cotă – parte din casa de locuit amplasată în mun. Chișinău, str. xxxxx.

Nadejda Borisova a mai menționat că cauza, examinarea căreia se tergiversează, a fost conexată cu alte cauze civile, care în opinia acesteia nu au nici o tangență cu acțiunea înaintată de către aceasta, ceea ce duce la tergiversarea examinării cererii sale de chemare în judecată.

În opinia reclamantei se consideră îndreptățită de a înainta prezenta acțiune, ori de la înaintarea acțiunii s-au scurs mai mult de 11 ani, iar până în prezent nu există o hotărâre definitivă pe caz.

Astfel, susține că i-a fost încălcat dreptul la judecare în termen rezonabil a cauzei, prin ce i-a fost cauzat un prejudiciu moral, or, termenul de peste 11 ani de examinare a cauzei civile nu poate fi considerat unul rezonabil.

Prin hotărârea din data de 09 august 2018 a Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani s-a respins cererea de chemare în judecată depusă de către Nadejda Borisova. (f.d. 136, 140-146)

Curtea de Apel Chișinău prin decizia din data de 11 decembrie 2018 a respins apelul declarat de către Nadejda Borisova, a menținut hotărârea din data de 09 august 2018 a Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani. (f.d. 162, 163-171)

Instanțele de judecată au concluzionat că la caz nu a fost constatată tergiversarea examinării cauzei, iar termenul îndelungat de examinare fiind condiționat de complexitatea cauzei, comportamentul participanților la proces, condiții ce urmează a fi apreciate la determinarea termenului rezonabil de judecare.

În speță au fost conexe trei cauze civile, iar în cauza înaintată de către Nadejda Borisova a fost depusă și o cerere reconvențională. Prin urmare, cauza civilă are un grad avansat de complexitate, fiind numite trei expertize judiciare cu suspendarea procesului, iar suspendarea procesului generează și suspendarea curgerii termenilor.

În cadrul examinării cauzei, comportamentul instanței de judecată este dictat de necesitatea asigurării dreptului părților la un proces echitabil, la apărare, respectarea principiului contradictorialității, egalității și disponibilității în drepturi a participanților la proces, precum și respectării restricțiilor procedurale de citare a părților.

Împotriva deciziei instanței de apel, la data de 18 februarie 2019 a depus recurs Nadejda Borisova, reprezentată de avocatul Nicolae Daniliuc, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe cu emiterea unei noi hotărâri privind admiterea cererii de chemare în judecată. (f.d. 175-179)

În motivarea recursului recurenta a indicat că temeiurile invocate de către instanțele de judecată sunt contradictorii cu circumstanțele cauzei, instanța de apel a interpretat eronat normele de drept material.

În conformitate cu art. 434, alin. (1) al Codului de procedură civilă recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia la data de 11 decembrie 2018, a publicat-o pe portalul instanțelor de judecată la data de 10 ianuarie 2019, a expeditat-o participanților la proces la data de 17 ianuarie 2019. (f.d.172)

Recursul depus la data de 18 februarie 2019, este depus în termen.

În conformitate cu art. 439, alin. (2) al Codului de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copiei de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia. În cazul neprezentării referinței în termenul stabilit, admisibilitatea recursului se decide în lipsa acesteia.

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție prin încheierea din data de 17 aprilie 2019 a considerat recursul admisibil.

Articolul 441 al Codului de procedură civilă stipulează că în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

În conformitate cu art. 445, alin. (1), lit. b) al Codului de procedură civilă instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, pronunțând o nouă hotărâre.

Conform art. 118, alin. (3) al Codului de procedură civilă, circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei sunt determinate definitiv de instanța judecătorească pornind de la pretențiile și obiecțiile părților și ale altor participanți la proces, precum și de la normele de drept material și procedural ce urmează a fi aplicate.

Articolul 130, alin. (1-3) al Codului de procedură civilă statuează că instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege. Nici un fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită fără aprecierea lor. Fiecare probă se apreciază de instanță privitor la relevanța, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficiența pentru soluționarea cauzei.

În speță, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul declarat de către Nadejda Borisova, reprezentată de avocatul Nicolae Daniliuc, întemeiat și care urmează să fie admis din considerentele ce preced.

Nadejda Borisova s-a adresat în instanța de judecată cu cerere, prin care a solicitat constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, repararea prejudiciului cauzat în urma încălcării acestuia drept și încasarea cheltuielilor de judecată.

Instanțele de judecată au emis hotărârile sus- menționate.

Concluzia instanțelor de judecată privind respingerea integrală a acțiunii este considerată de către Colegiul, civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție incorectă din următoarele considerente.

Verificând hotărârile adoptate, instanța de recurs a constatat că instanțele ierarhic inferioare corect au stabilit circumstanțele raportului juridic litigios și anume că la 07 februarie 2007 Nadejda Borisova a depus cerere de chemare în judecată împotriva Nataliei Sîrbu, Liubovi Botvina cu privire la determinarea modului de folosință a terenului aferent casei de locuit, cauza fiind repartizată judecătorului Iurie Diaconu.

Prin încheierea judecătoreiei Ciocana, mun. Chișinău din data de 11 aprilie 2007 a fost numită o expertiză judiciară. După efectuarea expertizei, cauza a parvenit în adresa instanței de judecată la data de 20 februarie 2008, fiind fixată ședința de judecată pentru data de 28 februarie 2008, ora 10:30.

Ședințele de judecată din 28 februarie 2008, 03 martie 2008, 13 martie 2008 au fost amânate, în legătură cu neprezentarea pârâtelor Liubovi Botvina, Nataliei Sîrbu, cât și a reclamantei Nadejda Borisova.

Ședința de judecată din 20 martie 2008 a fost amânată din motivul neprezentării pârâtei Liubovi Botvina, examinarea fiind amânată pentru data de 31 martie 2008.

Prin încheierea din 31 martie 2008 s-a dispus scoaterea cererii de pe rol în temeiul art.267, lit. g) al Codului de procedură civilă, la solicitarea Nataliei Sîrbu, din motivul neprezentării reclamantei Nadejda Borisova. Ulterior, la 06 mai 2008 încheierea a fost anulată.

Examinarea cauzei a fost fixată pentru data de 12 mai 2008, ședință care a fost amânată din motivul neprezentării pârâtelor Liubovi Botvina și Natalia Sîrbu.

La ședința de judecată din 19 mai 2008 s-a dispus primirea cererii reconvenționale depuse de Natalia Sîrbu către Nadejda Borisova, Liubovi Botvina cu privire la partajul lotului de teren, fiind numită o expertiză suplimentară.

Prin încheierea din 29 mai 2008 s-a dispus redistribuirea cauzei judecătorului Vladislav Clima.

La data de 28 iulie 2008 cauza a fost remisă în adresa instanței fără efectuarea expertizei în construcții, în legătură cu neprezentarea materialelor necesare.

Ședința de judecată fixată pentru data de 07 august 2008 a fost amânată pentru data de 08 septembrie 2008, ora 09.00, din motivul necesității obținerii actelor necesare pentru efectuarea expertizei, solicitate de instanța de judecată prin demersul din 11 iunie 2008, însă neeliberate de Organul Cadastral Teritorial Chișinău.

Ședințele de judecată din 08 septembrie 2008 și 23 septembrie 2008 au fost amânate deoarece nu s-au prezentat pârătele Liubovi Botvina și Natalia Sîrbu, iar cele din 15 octombrie 2008, 23 octombrie 2008, 12 noiembrie 2008, 02 decembrie 2008 au fost amânate din motivul neprezentării pârâtei Liubovi Botvina și reprezentanților intervenienților accesorii.

Ședința de judecată fixată pentru data de 17 decembrie 2008 a fost amânată la cererea pârâtei Liubovi Botvina, care nu era pregătită de ședință, fiind amânată pentru data de 22 ianuarie 2009, care de asemenea nu a avut loc din cauza neprezentării pârâtelor Liubovi Botvina și Natalia Sîrbu.

La 17 februarie 2009, părțile au dat explicații, ședința fiind întreruptă la solicitarea reprezentantului reclamantei Nadejda Borisova, care a solicitat prezența în ședința de judecată a reprezentantului Oficiului Cadastral Teritorial cu dosarele de inventariere tehnică.

La ședințele de judecată din 10 martie 2009, 18 martie 2009 nu s-au prezentat reclamanta Nadejda Borisova, pârătele Liubovi Botvina și Natalia Sîrbu și reprezentantul intervenientului accesoriu Primăria mun. Chișinău.

La ședința de judecată din 30 martie 2009 nu s-au prezentat pârătele Liubovi Botvina și Natalia Sîrbu.

În ședința de judecată din 09 aprilie 2009 reprezentantul reclamantei Nadejda Borisova a prezentat cerere de majorare a cerințelor, instanța cercetând materialele cauzei și ascultând susținerile verbale.

La 09 aprilie 2009 cauza a fost examinată, fiind emisă hotărârea de admitere a acțiunii inițiale și respingere a acțiunii reconvenționale.

La data de 23 decembrie 2011 Natalia Sîrbu a depus apel împotriva hotărârii menționate, iar prin decizia Curții de Apel Chișinău din 25 aprilie 2012 a fost casată

hotărârea judecătorei Ciocana, mun. Chișinău din 09 aprilie 2009 și s-a dispus remiterea cauzei spre rejudecare, cauza fiind repartizată judecătorului Ludmila Ouș.

Ședința de judecată fixată pentru data de 11 iulie 2012 a fost amânată pentru data de 17 octombrie 2012, la cererea reclamantei Nadejda Borisova pentru a lua cunoștință cu decizia Curții de Apel Chișinău și pentru a încheia contract cu un avocat.

La 17 octombrie 2012 au fost ascultate explicațiile părților, ședința fiind întreruptă pentru a cita reprezentantul Primăriei, care nu s-a prezentat în ședința de judecată curentă și nici la cea din 10 ianuarie 2013.

La 18 martie 2013 s-a finisat examinarea cauzei, ședința de judecată fiind întreruptă, deoarece părților le-a fost acordat termen pentru pregătirea susținerilor verbale.

La 29 martie 2013 a fost pronunțată hotărârea, cauza fiind examinată.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 01 octombrie 2013 a fost casată hotărârea Judecătorei Ciocana mun. Chișinău din 29 martie 2013 și s-a dispus restituirea cauzei spre rejudecare la judecătoria Ciocana, mun. Chișinău în alt complet de judecată.

La data de 01 noiembrie 2013 cauza a fost repartizată judecătorului Dumitru Mardari, iar prin încheierea din 05 noiembrie 2013 cauza a fost transmisă judecătorului Ina Dutca spre conexare cu cauza civilă la acțiunea lui Andrei Botvin cu privire la constatarea faptului acceptării succesiunii și cererea depusă de către Elvira Safiulova în interesul minorului Vladislav Safiulov împotriva lui Andrei Botvin, Nataliei Sîrbu și Nadejdei Borisova cu privire la recunoașterea dreptului la moștenire și partajul averii succesoriale.

La ședința de judecată din 11 decembrie 2013, ora 14.00, cauza civilă la acțiunea Nadejdei Borisova împotriva Liubovi Botvin și Sîrbu Natalia a fost conexată într-o singură procedură cu cauzele menționate supra, ședința de judecată fiind amânată pentru data de 17 februarie 2014, la solicitarea reprezentantului petiționarului Vladimir Cojocar și reprezentantului Nataliei Sîrbu, pentru a lua cunoștință cu actele cauzei.

Ședința de judecată din 17 februarie 2014, ora 14.00 a fost amânată pentru data de 02 aprilie 2014 la demersul avocatului petiționarului Andrei Botvin, care a informat telefonic despre imposibilitatea prezentării din motive de sănătate.

La 02 aprilie 2014 părțile au dat explicații pe marginea acțiunilor depuse, ședința de judecată fiind întreruptă până la data de 02 iunie 2014, când avocatul reclamantei Nadejda Borisova a solicitat acordarea unui termen pentru concretizarea cerințelor.

La ședința de judecată din 21 iulie 2014 instanța a continuat ascultarea explicațiilor părților, ședința fiind întreruptă la solicitarea avocatului Nataliei Sîrbu pentru a concretiza cerințele din acțiunea reconvențională.

Ședința de judecată din 24 iulie 2014 a fost amânată la solicitarea avocatului Andrei Botvin pentru a lua cunoștință cu cererea de concretizare a acțiunii reconvenționale.

La 29 iulie 2014, instanța a primit cererea de modificare a acțiunii reconvenționale depuse de către Natalia Sîrbu cu privire la decăderea din dreptul la succesiune a lui Alexandru Botvin și Andrei Botvin, împărțirea bunului imobil pe

cote-părți, fiind respinsă cererea de scutire de la plata taxei de stat, cu acordarea termenului pentru achitarea taxei de stat.

În ședința de judecată din 18 august 2014 cererea de modificare a cerințelor din acțiunea reconvențională a fost scoasă de pe rol, pe motivul neachitării taxei de stat în termenul acordat de instanță, ședința de judecată fiind amânată la cererea avocatului lui Andrei Botvin pe motivul aflării acestuia în concediu anual.

La 11 decembrie 2014 instanța a dispus efectuarea expertizei merceologice, la cererea reprezentantului Elivirei Safiulova în interesele minorului Veaceslav Safiulov, procesul fiind suspendat până la efectuarea expertizei.

La examinarea demersului cu privire la numirea expertizei, părțile, inclusiv Nadejda Borisova și avocatul său, nu au obiectat împotriva numirii acesteia, expunându-se în acest sens că expertiza este necesară pentru buna desfășurare a procesului, încheierea de suspendare nefiind contestată de părți.

La 13 februarie 2018 cauza a parvenit în adresa instanței de judecată, ședința de judecată fiind fixată pentru data de 10 aprilie 2018, care a fost amânată pentru data de 13 iunie 2018 în legătură cu neprezentarea pârâtei Nataliei Sîrbu, Andrei Botvin, reprezentantului IFS Ciocana, reprezentantului Primăriei, reprezentantului OCT și lipsa citării legale a unora din pârâți care nu s-au prezentat în ședința de judecată. Data ultimei ședințe a fost determinată de aflarea în concediu medical a judecătorului.

În urma celor relatate, Colegiul lărgit conchide că instanțele de judecată deși corect au reținut circumstanțele cauzei incorect au aplicat normele de drept material ce reglementează raportul juridic litigios și au respins integral cererea de chemare în judecată înaintată de către Nadejda Borisova.

Nadejda Borisova a criticat hotărârile instanțelor de judecată ierarhic inferioare, invocând că la caz s-a încălcat dreptul acesteia la judecarea în termen rezonabil a cauzei, ori cererea sa de chemare în judecată, prin care a solicitat determinarea modului de folosință a terenului aferent casei de locuit amplasată în mun. Chișinău, str. xxxxx și înlăturarea impedimentelor în folosirea terenului, depusă la 07 februarie 2007, încă nu s-a examinat.

Cu referire la criticile aduse de Nadejda Borisova cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinare în termen rezonabil a cauzei Colegiul lărgit menționează că potrivit art. 2, alin. (1), (2) al Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executare în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr. 87 din 21 aprilie 2011, orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta lege și de legislația procesuală civilă.

Repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului.

Totodată, Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, în art. 6 § 1, statuează că, orice persoană are dreptul de

a-i fi examinată cauza în mod echitabil, public și într-un termen rezonabil, de către un tribunal independent și imparțial, stabilit prin lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa a instituit anumite criterii de apreciere a noțiunii de termen rezonabil (a se vedea cauzele: Josan, § 18, Mazepa, § 42, Holomiov, § 137) și anume:

- complexitatea cauzei, care se apreciază după caz și individual (se va ține cont de natura obiectului litigiului, precum și faptul dacă acțiunea a cuprins doar un singur obiect sau a fost conexeate mai multe obiecte și/sau cereri, inclusiv ale unor persoane terțe);

- comportamentul părților, care include aprecierea comportamentului reclamantului;

- comportamentul instanțelor de judecată;

- miza (interesul) pentru reclamant, relevă importanța sau scopul pentru persoana care pretinde violarea dreptului său la un termen nerezonabil.

Judecarea procesului într-un termen rezonabil are ca scop înlăturarea incertitudinii în care se găsesc părțile prin restabilirea, cât mai curând posibil, a drepturilor încălcate și prin reinstaurarea legalității, care trebuie să guverneze toate raporturile juridice într-un stat de drept, ceea ce constituie o garanție a unui proces echitabil.

Astfel, Colegiul lărgit menționează că la examinarea cauzei privind constatarea încălcării dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei va lua în calcul criteriile de apreciere a tergiversării judecării cauzei și anume complexitatea cauzei, comportamentul reclamantei, conduita instanței de judecată și importanța procesului pentru reclamant.

Cu referire la criteriul de complexitate a cauzei instanța de recurs menționează că complexitatea se referă atât la situați de fapt cât și la situația de drept. Un caz complex poate implica probleme cu privire la starea de sănătate a unui reclamant, volumul mare de probe, probleme juridice complexe, necesitatea audierii unui număr mare de martori sau numărul mare de persoane afectate.

În urma analizei raportului prezentat de către Ministerul Justiției, rezultă că Nadejda Borisova la 07 februarie 2007 a depus cerere de chemare în judecată împotriva Nataliei Sîrbu, Liubovi Botvina cu privire la determinarea modului de folosință a terenului aferent casei de locuit, iar la 19 mai 2008 Natalia Sîrbu a depus cerere reconvențională împotriva Nadejdei Borisova, Liubovi Botvina cu privire la partajul lotului de teren.

Astfel, Colegiul lărgit reține că deși în cauza civilă menționată există atât cerere inițială, cât și cerere reconvențională, părțile sunt aceleași, obiectul litigiului fiind același lotul de teren aferent caselor de locuit, prin urmare cauza dată nu este atât de complexă, ca să necesite zeci de ani pentru examinare.

Totodată, se observă că cererea inițială și cererea reconvențională au fost examinate de două ori, finalizate cu emiterea hotărârilor, care ulterior au fost casate de instanța de apel și remise la rejudecare la Judecătoria Ciocana, mun. Chișinău.

Apoi, după 6 ani de examinare cauza civilă la acțiunea Nadejdei Borisova împotriva Nataliei Sîrbu, Liubovi Botvina cu privire la determinarea modului de folosință a terenului aferent casei de locuit și cererea reconvențională depusă de către

Natalia Sîrbu împotriva Nadejdei Borisova, Liubovi Botvina cu privire la partajul lotului de teren a fost conexată cu cauzele civile la acțiunea lui Andrei Botvin împotriva Inspectoratului Fiscal cu privire la constatarea faptului acceptării succesiunii și locul ei de deschidere și la acțiunea Elvirei Safiulova în interesele minorului Vladislav Safiulov împotriva lui Andrei Botvin, Nataliei Sîrbu și Nadejdei Borisova cu privire la partajul averii succesoriale.

Instanța de recurs mai menționează că cauza civilă, a cărei tergiversare se solicită a fi constatată, a fost remisă la rejudecare de către instanța de apel de două ori pe motivul încălcării de către instanța de fond a normelor de drept procedural. Astfel, prin decizia Curții de Apel Chișinău din 25 aprilie 2012, s-a constatat necitarea în mod legal a pârâtei Nataliei Sîrbu, motiv pentru care hotărârea emisă în absența acesteia a fost casată cu remiterea cauzei la rejudecare în instanța de fond. Repetat cauza a fost remisă la rejudecare prin decizia din data de 01 octombrie 2013 a Curții de Apel Chișinău pe motivul că a fost soluționată problema unei persoane neatruse în proces, ori Andrei Botniv nu a fost atras în proces ca succesorul defunctei Liubovi Botvina.

Referitor la comportamentul reclamantei Nadejda Borisova instanța de recurs menționează că din raportul prezentat de Ministerul Justiției rezultă că din cumulul de 46 de ședințe de judecată amânate începând cu februarie 2008 și până în iunie 2018, 5 ședințe de judecată au fost amânate în legătură cu lipsa tuturor părților în proces, 2 ședințe de judecată amânate la cererea Nadejdei Borisova, 1 ședință de judecată din lipsa reclamantei Nadejda Borisova, cererea fiindu-i scoasă de pe rol, ulterior încheierea fiind anulată ca neîntemeiată.

Astfel, la caz se constată că cauza a fost tergiversată în parte și de comportamentul reclamantei Nadejda Borisova, ori reclamantei îi revine sarcina de a depune toate diligențele pentru soluționarea cauzei proprii cu promptitudine, de a se abține de la utilizarea tacticilor de amânare și de a se folosi de toate oportunitățile pentru scurtarea procedurii.

Cu privire la criteriul comportamentul instanței de judecată, Colegiul lărgit menționează că prin prisma art. 9 al Codului de procedură civilă instanței judecătorești îi revine un rol diriguitor în organizarea și desfășurarea procesului, ale cărui limite și al cărui conținut sunt stabilite de prezentul cod și de alte legi.

Prin urmare, instanța de judecată pune capăt oricărui abuz din partea participanților la proces în cadrul examinării cauzei, rol care nu a fost asumat de instanța de judecată, ori în mare parte ședințele de judecată au fost amânate din lipsa neîntemeiată a pârâților, iar instanța de judecată nu a pus capăt acestui abuz.

Mai mult, din raportul prezentat rezultă că din 11 decembrie 2014 și până la 13 februarie 2018 cauza a fost suspendată în legătură cu numirea expertizei merceologice, însă nu sunt relatate careva acțiuni din partea instanței de judecată în perioada suspendării procesului în vederea aflării la ce etapă se află dosarul la expertiză, dacă s-a început, sau dacă s-a finalizat expertiza solicitată, iar acest fapt denotă o pasivitate totală a instanței de a dirija și organiza procesul de judecată și a exclude tergiversarea examinării cauzei.

Instanța de recurs indică că responsabilitatea principală pentru judecarea cauzei și pentru desfășurarea rapidă a unui proces îi revine instanței de judecată, în speță instanțele de judecată nu au demonstrat diligență în gestionarea cauzei a cărei tergiversare se solicită a fi constatată, iar faptul suspendării procesului în legătură cu

efectuarea expertizei în perioada 11 decembrie 2014- 13 februarie 2018, trebuie să fie proporțională, ori acest fapt menține reclamanta într-o stare de prelungită incertitudine.

Un alt criteriu de apreciere a încălcării dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei este miza reclamantei în obținerea unei soluții judecătorești de protecție a drepturilor patrimoniale.

Astfel, instanța de recurs menționează că din contextul art. 2, alin. (1) al Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011 rezultă că orice persoană poate pretinde la repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, dacă se constată o atare încălcare.

În corespundere cu alin. (3) și alin.(4) al art.2 din Legea nr.87 din 21 aprilie 2011, prejudiciul cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se repară indiferent de vinovăția instanței de judecată, a organului de urmărire penală, a organului responsabil de executarea hotărârilor judecătorești sau a instituției de stat debitoare.

Prejudiciul cauzat de o autoritate publică sau de o autoritate căreia statul i-a delegat atribuții de autoritate publică prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se repară de către stat. Reparația prejudiciului se face de la bugetul de stat.

Aliniatul (6) al art. 2 din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 stipulează că mărimea reparației prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se stabilește de instanța de judecată în fiecare caz în parte, în funcție de circumstanțele cauzei în cadrul căreia a fost comisă încălcarea, precum și de pretențiile invocate de reclamant, de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului, de conduita organului de urmărire penală, a instanței de judecată și a autorităților relevante, de durata încălcării și de importanța procesului pentru reclamant.

Luând în considerație normele de drept invocate în raport cu circumstanțele cauzei, instanța de recurs apreciază ca fiind întemeiate argumentele Nadejdei Borisova precum că a avut parte de o justiție ineficientă, fiindu-i încălcat dreptul la judecare în termen rezonabil a cauzei sale, examinarea cauzei civile durând mai mult de 11 ani și aflându-se până în prezent pe rolul instanței de fond.

Deoarece, în urma analizei tuturor criteriilor de apreciere a termenului rezonabil la judecarea cauzei și prin prisma echilibrului între soluționarea cu celeritate a unei cauze și buna administrare a actului de justiție, Colegiul lărgit conchide că instanțele de judecată ierarhic inferioare incorect au stabilit că în speță nu s-a constatat tergiversarea judecării cauzei civile la acțiunea Nadejdei Borisova împotriva Nataliei Sîrbu, Liubovi Botvina cu privire la determinarea modului de folosință a terenului aferent casei de locuit și cererea reconvențională depusă de către Natalia Sîrbu împotriva Nadejdei Borisova, Liubovi Botvina cu privire la partajul lotului de teren. Mai mult, dacă un caz este considerat a fi complex nu înseamnă că toate întârzierile pot fi considerate rezonabile.

Conform art.5 alin.(1) al Legii nr.87 din 21 aprilie 2011, în urma constatării faptului că a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau

dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, instanța de judecată decide asupra acordării unei satisfacții echitabile de la bugetul de stat în contul reparării prejudiciului moral, material, precum și a costurilor și a cheltuielilor de judecată.

În acest context instanța de recurs reține ca fiind parțial întemeiată pretenția Nadejdei Borisova cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat în urma încălcării dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei. Suma prejudiciului moral solicitată de Nadejda Borisova în mărime de 850 000 lei este vădit disproporțională și excesivă în raport cu criteriile stabilite și principiul general al echității.

Unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care exprimă că indemnizația trebuie să prezinte o justă și integrală despăgubire. În temeiul Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, acest criteriu se traduce prin necesitatea ca partea vătămată să primească o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit. Quantumul despăgubirilor trebuie astfel stabilit, încât acesta să aibă efect compensatoriu și nu trebuie să constituie nici sume excesive pentru autorii daunelor și nici venituri nejustificative pentru victimele daunelor.

În consecința celor relatate și având în vedere principiile compensării echitabile și rezonabile a prejudiciului moral, suferințele morale cauzate Nadejdei Borisova, instanța de recurs apreciază că suma de 30 000 lei poate fi considerată ca o compensare ce ar aduce satisfacție echitabilă persoanei vătămate, la caz Nadejdei Borisova și este una corelativă cu practica judiciară pe cazuri analogice.

Vis-a-vis de capătul de cerere cu privire la încasarea cheltuielilor de judecată suportate în cadrul examinării cauzei pentru asistența juridică în mărime de 10 000 lei, instanța de recurs reține că potrivit art. 96 al Codului de procedură civilă instanța judecătorească obligă partea care a pierdut procesul să compenseze părții care a avut câștig de cauză cheltuielile ei de asistență juridică, în măsura în care acestea au fost reale, necesare și rezonabile.

Potrivit pct.16 al Recomandării privind quantumul onorariilor avocaților și compensarea de către instanțele de judecată a cheltuielilor de asistență juridică, aprobată prin decizia nr. 2 din 30 martie 2012 a Consiliului Uniunii Avocaților din RM, pentru probarea cheltuielilor suportate și prin prisma practicii CEDO, se evidențiază necesitatea prezentării de către partea, care pretinde compensarea cheltuielilor, a dovezii achitării onorariilor avocaților, lista detaliată a actelor /acțiunilor efectuate de avocat și orarul timpului aferent acestora.

Colegiul reține și jurisprudența CtEDO (cauza Boicenco vs Moldova). Curtea a menționat că la determinarea quantumului compensației acordate, instanța de judecată, pentru a face o apreciere corectă, va ține cont de: complexitatea cauzei; noutatea și dificultatea problemelor juridice ridicate de speță; aportul avocatului la soluționarea cauzei; timpul și munca depusă de avocat; aptitudinile speciale necesare pentru a acorda asistența, faptul în ce măsură munca avocatului în cauza respectivă îi limitează capacitatea de a lucra în alte dosare; rezultatul obținut; restricțiile de timp impuse de client și de circumstanțele cauzei; natura și durata relației dintre avocat și client; experiența, reputația și abilitatea avocatului; justificarea și ponderea mijloacelor de apărare utilizate în cauză; suma despăgubirilor pretinse/obținute în cauză; alți factori, la discreția instanței.

În speță, instanța de judecată a constatat că Nadejda Borisova a solicitat încasarea sumei de 10 000 lei cu titlu de cheltuieli suportate pentru asistența juridică, prezentând în prima instanță bonul de plată seria DAA nr.13324859 pentru asistența juridică în sumă de 10 000 lei (f.d. 29)

Din analiza actelor prezentate rezultă că avocatul într-adevăr a acordat asistență juridică reclamantei prin întocmirea cererii, participarea în ședințele de judecată. Totodată la materialele dosarului nu este anexat contractul de asistență juridică, în care părțile urmau să stabilească tariful unei ore de lucru a avocatului și nici borderoul de calcul, prin care sunt menționate acțiunile întreprinse de către avocat.

Astfel, Colegiul lărgit reține că prezenta cauză nu prezintă o complexitate sporită, ori deja pe aceste categorii de cauze Curtea Supremă de Justiție a stabilit o practică uniformă și previzibilă, avocatul anterior a mai participat pe cauze analogice. Cauza s-a examinat într-o perioadă relativ scurtă de timp.

Prin urmare, cheltuielile de asistență juridică solicitate în sumă de 10 000 lei nu sunt probate, reale, rezonabile și nici necesare, de aceea instanța de recurs consideră rațional și echitabil a le reduce până la 1 000 lei.

În concluzie, instanța de recurs relevă că în cadrul judecării pricinii, instanțele de judecată ierarhic inferioare au creat participanților la proces condiții obiective și echitabile pentru exercitarea drepturilor și obligațiilor procedurale, fapt ce se încadrează în asigurarea pentru părți a dreptului la un proces echitabil, garantat și asigurat prin art.6 al Convenției Europene pentru apărarea Drepturilor Omului.

Astfel, având în vedere faptul că instanțele de judecată ierarhic inferioare au interpretat eronat normele de drept material și nu au constatat încălcarea dreptului Nadejdei Borisova la judecare în termen rezonabil a cauzei, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de admitere a recursului, de a casa integral decizia Curții de Apel Chișinău din data de 11 decembrie 2018 și hotărârea din data de 09 august 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani și de a emite o nouă hotărâre privind admiterea parțială a acțiunii.

Reieșind din cele expuse, în baza art. 445, alin. (1), lit. b) al Codului de procedură civilă Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul declarat de către Nadejda Borisova, reprezentată de avocatul Nicolae Daniliuc.

Se casează integral decizia din data de 11 decembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din data de 09 august 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani emise în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Nadejda Borisova împotriva Ministerului Justiției cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei, repararea prejudiciului moral cauzat în urma încălcării acestui drept și compensarea cheltuielilor suportate pentru restabilirea dreptului încălcat și se emite o nouă hotărâre, prin care se admite parțial acțiunea.

Se constată încălcarea dreptului Nadejdei Borisova la judecare în termen rezonabil a cauzei.

Se încasează din bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul Nadejdei Borisova prejudiciul moral cauzat în urma încălcării dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei în sumă de 30 000 (treizeci mii) lei, cheltuielile de judecată suportate pentru asistența juridică în mărime de 1 000 (una mie) lei, în total 31 000 (treizeci și unu mii) lei. În rest pretențiile Nadejdei Borisova se resping ca fiind neîntemeiate.

Decizia este irevocabilă.

Președinte ședinței,
judecătorul

Tatiana Vieru

judecătorii

Oleg Sternioală

Ala Cobăneanu

Victor Burduh

Maria Ghervas